

MUHOKSEN KUNNAN OSALLISUUSOHJELMA

Johdanto

Kuntaliiton (2023) mukaan kuntalaisten osallisuuden edistämiseksi on tarkoitus tarjota kuntalaisille monipuolisia osallistumisen paikkoja. Näitä ovat mm. lakisääteiset kuntalaisten osallistumisoikeudet sekä kuntien itsensä kehittämät ja vapaaehtoisesti toteuttamat osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet.

Muhoksen kunnassa päätettiin laatia osallisuutta kehittävä osallisuusohjelma, joka liitetään osaksi kunnan hyvinvointikertomusta. Ohjelman perustana ovat **Kuntalaki** (410/2015), **Muhoksen kuntastrategia 2022–2025** ja **Hallintosääntö 2023**.

- Kuntalain 1. §:n tarkoituksena on **luoda edellytykset** kunnan asukkaiden **osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumiselle kunnan toiminnassa**. Kuntalain 22. §:n mukaan *kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan*.
- Kuntalain (410/2015) 37. §:n mukaisesti Muhoksen kuntastrategiassa otetaan huomioon kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet. Aikanaan jo strategian valmisteltu (2021) toteutettiin laajassa vuorovaikutuksessa luottamushenkilöiden ja sidosryhmien kanssa ja sittemmin valmiiseen työhön kirjattiin **kunnan yhdeksi strategiseksi päämääräksi yhteisöllinen ja osallistava Muhos**.
- Hallintosäännössä puolestaan määritellään se, että osallisuustyö kuuluu hyvinvointi- ja vapaa-aikalautakunnan vastuualueeseen. Yksi sen tehtävistä on **”Osallisuuden kehittäminen ja osallisuusohjelman valmistelu sekä kolmannen sektorin ja muiden hyvinvointia edistävien sidosryhmien yhteistyön koordinointi.”**

Osallisuusohjelmatyö aloitettiin eri sidosryhmien mahdollisimman kattavalla nimeämisellä, edustajien kokoamisella ja osallisuustyöryhmän perustamisella kesä-syyskuussa 2022. Työryhmän tehtävänä oli laatia osallisuusohjelma, jossa määriteltäisiin konkreettisesti niitä toimenpiteitä, joilla kuntastrategian yhteisöllinen ja osallistava Muhos -päämäärää toteutettaisiin.

Työryhmään osallistuivat Muhoksen kunnanjohtaja Jussi Rämet (31.8.2023 saakka), sivistys- ja hyvinvointijohtaja Juha Valta, vapaa-aikatoimenjohtaja Juha Pesonen, hallintopäällikkö ja vt. kunnanjohtaja Rauno Piippo, kulttuurituottaja ja Oulujoki-Opiston vs. rehtori Outi Vitikka, yhdyskuntalautakunnan (ent. tekninen lautakunta) jäsen Sirkka Tihinen, Muhoksen seurakunnan kirkkoherra Vesa Palokangas, urheiluseurojen edustaja Mirja Lehisto (Laitasaaren Veto), kulttuuriyhdistysten edustaja Laura-Kaisa Kivelä (Teatteri 22), kyläyhdistysten edustaja Emma Pikkuaho (Leppiniemen kyläyhdistys), yrittäjien edustaja Mari Granholm (Muhoksen Yrittäjät), nuorten edustaja Iida Hyvärinen (Muhoksen nuorisovaltuusto) sekä lasten ja perheiden edustajat Anja Hämäläinen (Muhoksen Pelastakaa Lapset) ja Irene Vuoti, ryhmän puheenjohtaja (MLL:n Muhoksen yhdistys). Lisäksi vierailijoina kävivät kunnan viestintäpäällikkö Anna Hoppo ja Humanpolis Oy:n ympäristökasvattaja Mikko Kiuttu.

Työryhmän aloituspalaveri pidettiin 22.11.2022 ja yhteensä ryhmä kokoontui 10 kertaa. Palaverit valmisteli vapaa-aikatoimenjohtaja yhdessä puheenjohtajan kanssa ja lisäksi käytiin yleistä keskustelua sähköpostitse. Osallisuusohjelma oli valmis esitettäväksi hyvinvointi- ja vapaa-aikalautakunnalle 7.11.2023.

Osallisuusohjelman valmistuttua työryhmän on tarkoitus käynnistää ohjelman toteutus ja jatkaa ohjausryhmänä. Koska työryhmätyöskentelyssä tiedostettiin teknisten palveluiden merkittävä rooli ohjelmassa, toivotaan ohjausryhmään viranhaltijaedustusta myös heiltä. Osallisuustyötä ohjaava ohjausryhmä valitaan Muhoksen kunnassa kahden (2) vuoden mittaiseksi toimikaudeksi kerrallaan. Ohjausryhmän nimeää hyvinvointi- ja vapaa-aikalautakunta, ja lautakunta huolehtii riittävistä resursseista talousarvioon.

Teemat, tavoitteet, tekeminen, vastuutahot, aikataulu, seuranta

Teemat

Osallisuusohjelma laadittiin yleisluonteisesti kuntastrategiaan pohjautuvien **teemojen** ympärille. Teemoiksi valittiin **1. kuntalaisten kuuleminen, 2. kylät, 3. tapahtumat, 4. luonto, 5. eri ikäryhmät sekä 6. osallistava budjetointi**. Teemoiksi mietittiin myös virallisia kuulemisia ja viestintää. Viralliset kuulemiset jätettiin kuitenkin pois, koska ne toteutuvat lakisääteisinä kuntalaisten osallistumismahdollisuuksina. Viestintää taas ei haluttu omaksi teemakseen, koska sen nähtiin kuuluvan jokaiseen valittuun teemaan. Viestinnän ison merkityksen vuoksi kaikki ohjelmassa esitetyt kohdat kirjataan myös kunnan viestintäsuunnitelmaan.

Tavoitteet

Osallisuusohjelman yleiseksi tavoitteeksi määriteltiin kuntastrategiastakin tuttu **monipuoliset ja paremmin tuotetut palvelut**. Tähän pyritään yhteistyössä ammatillisten toimijoiden ja vapaaehtoisesti toimivan kolmannen sektorin kanssa. Ohjelmassa korostetaan vastavuoroista ja yhteisvastuullista toimintatapaa, jolloin niin kunta, yhteisöt (esim. eri järjestöt ja seurakunnat) kuin kuntalaisetkin hyötyvät osallistumisesta.

Ohjelman tavoitteena oli myös kaikkien kuntalaisten osallisuuden edistäminen uudenlaisia viestinnän, vuorovaikutuksen ja keskustelun keinoja monikanavaisesti käyttäen. Ohjelmassa on pyritty huomiomaan erityisesti eri ikäryhmät, mutta myös seksuaali-, sukupuoli- ja etniset vähemmistöryhmät sekä ryhmät, jotka helposti jäävät osallisuuden ulkopuolelle sosiaalisten tai taloudellisten syiden vuoksi.

Lisäksi ohjelmalla tavoitellaan eri puolilla kuntaa asuvien ihmisten tasavertaista kuulemistä. Myös tältä osin tuetaan kuntastrategiaa, jonka mukaan Muhos profiloituu maaseudun ja kyläalueiden kautta.

Tekeminen ja vastuutahot

Teemoihin ja niihin liittyvien yksityiskohtaisempien tavoitteiden toteuttamiseksi on määritelty sellainen tekeminen, millä tavoite saavutetaan. Lisäksi on nimetty tekemisestä vastaavat vastuutahot.

Ohjelma on toiminnallinen ja sitä päivitetään tarvittaessa.

Teema: KUNTALAISTEN KUULEMINEN

Tavoitteet	Tekeminen	Vastuutahot
Kaikkien kuntalaisten mahdollisuus vaikuttaa	Kuntalaisille suunnattujen kyselyjen järjestäminen (myös avoimia kysymyksiä), yhdistysten ja eri tahojen kyselyt ja tulosten tuonti osallisuustyöryhmään	Kunta, kunnan viestintä, yhdistykset, osallisuustyöryhmä
Kaikkien kuntalaisten mahdollisuus vaikuttaa	Palautekanava (Kunta-Akkuna kunnan www-sivuilla) ja -laatikko tapahtumissa, palautekioskin pitäminen esim. kauppojen edessä	Kunnan viestintä, yhdistykset, osallisuustyöryhmä
Kaikkien kuntalaisten mahdollisuus vaikuttaa	Kulttuuri- ym. iltojen järjestäminen	Kunta
Kaikkien kuntalaisten mahdollisuus vaikuttaa	Yhteydenotot valtuutettuihin	Kunta, valtuutetut

Teema: KYLÄT

Tavoitteet	Tekeminen	Vastuutahot
Kylien välisen yhteistyön kehittäminen	WhatsApp-ryhmän perustaminen, ylläpitäminen ja käyttö	Kyläyhdistysten puheenjohtajat ja vastaavat, Pohjois-Pohjanmaan Kylät ry
Kylien tasavertaisuuden edistäminen	Kyläyhdistysten kutsuminen kunnantalolle kerran vuodessa, kylien olohuoneet, joihin mentäisiin käymään kylille keskustelemaan ja kyselemään → tietoa osallisuustyöryhmälle	Osallisuusohjelman ohjausryhmä, kunnan edustajat, kyläyhdistysten vastaavat
Kylien tunnettuuden ja arvostuksen lisääminen	Kylien esittelyt kunnan www-sivuilla ja linkit kyläyhdistysten sivuille yhteneväisesti	Kunnan viestintä, kyläyhdistysten vastaavat, Pohjois-Pohjanmaan Kylät ry
Kyläyhdistys- ym. toiminnan säilyminen	Aktiivien pitäminen ja uusien rekrytointi, toiminnan järjestäminen, yhteistyö Pohjois-Pohjanmaan Kylät ry:n kanssa	Kyläyhdistykset ja muut alueella toimivat yhdistykset, kunta, seurakunta, Pohjois-Pohjanmaan Kylät ry
Tieto toiminnasta kaikille	Kylätiedotteen laatiminen, painaminen ja jakaminen, www-sivujen, somen ja infotaulujen ylläpito, kylien tapahtumien julkaiseminen kunnan sivuilla	Kyläyhdistysten vastaavat, kunnan viestintä ja tulostuspalvelu (kylätiedote)
Asianmukaisten tilojen säilyminen ja järjestäminen monenlaiseen käyttöön	Osallistuminen tiloja koskeviin selvityksiin, korjauksiin, rakentamiseen ym., tilojen järjestäminen	Tiloja käyttävien eri tahojen edustajat, kunnan tekniset ja vapaa-aikapalvelut

Teema: TAPAHTUMAT

Tavoitteet	Tekeminen	Vastuutahot
Tapahtumien järjestäminen yhteistyöllä	Merkittävien tapahtumien listaaminen, päävastuutahojen nimeäminen, vastuitten jakaminen (kunta: tilat, viralliset paperit, luvat, tiedotus)	Kunta, seurakunta ja muut tahot, kunnan viestintä, kulttuurifoorumi
Tiedon välittämisen parantaminen	Pelissäntökirjan (check in -listan) nostaminen ja päivittäminen, vuosikellon laatiminen ja jakaminen, yhteinen alusta (esim. Padlet). Tapahtumakaluston lainaaminen.	Kunnan viestintä, osallisuusohjelman ohjausryhmä, kulttuurifoorumi
Rahoituksen avoimuus	Avoin keskustelu kyseisen tapahtuman kumppaneiden kanssa, harkinnanvaraisten avustusten jakaminen vastikkeellisesti kunnan strategian ja jakoperiaatteiden mukaisesti	Tapahtumia suunnittelevat eri tahot, hyvinvointi- ja vapaa-aikalautakunta
Yhdistysten tunnettuuden lisääminen	Yhdistysesittelyt tapahtumissa, päivitys kunnan www-sivuille (esim. Lähellä.fi-rekisteröitymistien avulla) ja ohjeet yhdistyksille	Kunta, kunnan viestintä, yhdistykset
Kunnan yhdistysyhteyshenkilön tms. resurssien laajentaminen	Hyvinvointikoordinaattorin palkkaaminen	Hyvinvointi- ja vapaa-aikalautakunta, valtuutetut

Teema: LUONTO

Tavoitteet	Tekeminen	Vastuutahot
Siistit ja käyttökuntoiset luontokohteet kalusteineen	Roskien kerääminen, vitikkojen raivaaminen, polttopuista huolehtiminen, talvikunnossapito	Käyttäjät (siisteys ja kunnossa pysyminen), kunnan tekniset palvelut ja sopimuskumppanit, Rokua Geopark, esim. kyläyhdistykset / muut tahot (huoltosopimuksia, mm. nuotiopaikoista huolehtiminen)
Kohteiden löytyminen	Viitoituksesta huolehtiminen, kohteiden luettelointi kunnan www-sivuille, Outdoor Active -sovelluksen ja Geopark - Visit Muhos - palveluntarjonnan mainostaminen	Kunnan viestintä ym. toimijat yhteistyössä, Rokua Geopark, luonto- ja matkailuyhdistykset
Kohteiden esteettömyys	Esteettömyyskartointu realistisissa kohteissa, esteettömien kohteiden järjestäminen, kohteista tiedottaminen (esim. luettelointi kunnan www-sivuille)	Kokemusasiantuntijat / kohderyhmät, kunta
Uudenlaisten toimintojen innovointi	Tapahtumien (esim. liikunta-) järjestäminen, sieniretket	Kunta, urheiluseurat, yhdistykset ym. tahot, Oulujoki-Opisto, luonto- ja matkailuyhdistykset
Kuntalaisten kuuleminen	Kuulemisen järjestäminen kohteiden kehittämisessä, palautteen antamisen mahdollistaminen (esim. Kunta-Akkuna, palautelaatikko)	Kunta
Monimuotoisen luonnon (eläinten ja kasvien, luonnon ja kulttuuri- maisemien) säilyminen	Vastuulliseen luonnossa liikkumiseen kannustaminen	Kaikki toimijat
Uimarantojen kunnossapito	Kunnossapito ja kunnostaminen, listaaminen (uimaranta, hoitosopimukset)	Kunnan tekniset palvelut, sopimuskumppanit
Latujen kunnossapito	Kunnossapito tasavertaisesti talousarvion puitteissa, listaaminen	Kunnan tekniset palvelut, sopimuskumppanit
Kohteiden kunnosta tiedottamisen parantaminen	Uimarantojen kunnosta esim. matalan veden aikana ym. tiedottaminen	Kunnan viestintä

Teema: ERI IKÄRYHMÄT

Tavoitteet	Tekeminen	Vastuutahot
Lasten, nuorten, aikuisten ja ikäihmisten kuuleminen	Lapsivaikutusten arvioinnin edistäminen, palautteen antamisen mahdollistaminen (Kunta-Akkuna, palautelaatikko, keskustelut, some)	Nuorisovaltuusto, kunnan nuorisopalvelut ja viestintä
Nuorten asioiden eteenpäin vieminen konkreettisesti	Nuorisovaltuuston edustajan osallistuminen lautakuntien ja valtuuston kokouksiin, aloitteiden tekeminen	Nuorisovaltuusto, kunnan nuorisopalvelut, valtuutetut
Kunnallisen nuorisotyön resursseista huolehtiminen	NUPS eli Nuorisopoliittinen suunnitelma ja siihen sisältyen asian hoitaminen, esim. toisen nuorisiohjaajan palkkaaminen	Kunta, valtuutetut
Laajemman ala- ja yläkouluikäisten kerho- ja harrastustoiminnan järjestäminen	Harrastamisen Suomen malli ja sen avulla kerho- ja harrastustoiminnan järjestäminen koululaisille (mukaan lukien yläkoululaiset)	Kunta, eri yhdistykset
Työikäisten ja ikäihmisten toiminnan kehittäminen	Kunnallisen liikunta- ja ravintoneuvonnan sekä liikunta- ja harrastusmahdollisuuksien järjestäminen	Kunnan liikunta- ja vapaa-aikapalvelut, kirjastopalvelut, Oulujoki-Opisto, urheiluseurat ja yhdistykset
Ikäihmisten järjestöyhteistyön lisääminen	Ikäihmisten järjestöjen aktivointi ja yhteistyön kehittäminen, järjestöjen yhteiset harrasteryhmät	Kunnan liikunta- ja vapaa-aikapalvelut, Pohde / Päiväkeskus, eri järjestöt, seurakunta, Oulujoki-Opisto
Ikäihmisten fyysisen aktiivisuuden ja osallistumisen ylläpitäminen	Voimaa vanhuuteen -hankkeen toiminnot pysyviksi hankkeen päättyessä	Kunnan liikunta- ja vapaa-aikapalvelut, Pohde / Muhoksen terveyskeskus, terveysasema

Teema: OSALLISTAVA BUDJETOINTI

Tavoitteet	Tekeminen	Vastuutahot
Kaikkien kuntalaisten mahdollisuus esittää rahoitettavia kohteita	Ennakkogallupin järjestäminen toteuttaminen moninaisesti	Osallisuusohjausryhmän edustajat, kunnan viestintä
Kaikkien kuntalaisten mahdollisuus äänestää esitettyjä kohteita	Äänestyksen järjestäminen netissä	Osallisuusohjausryhmän edustajat, kunnan viestintä
Kohteiden jakautuminen eri puolille kuntaa / eri kylille	Ideoidaan äänestyksen pohjalta	Osallisuusohjausryhmä, kunta (materiaali, työnjohto), yhdistykset (toteutus)
Osallisuuden vahva kokeminen	Gallupin, äänestyksen ja toteutuksen nopea aikataulu	Osallisuustyöryhmän edustajat, kunnan viestintä, päättäjät, tekniset palvelut, yhdistykset
Kuntalaisten ja yhteisöjen osaamisen huomioiminen	Määrittyy äänestyksen tuloksen ja toteutettaviksi valittavien kohteiden perusteella	Määrittyy toteutettaviksi valittavien kohteiden perusteella
Kierrätettävä osa / koko (kohteiden vuosittainen kierto mahdollista)	Määrittyy äänestyksen tuloksen ja toteutettaviksi valittavien kohteiden perusteella	Määrittyy toteutettaviksi valittavien kohteiden perusteella

Aikataulu

Osallisuusohjelmassa esitetyt tekemiset aikataulutetaan vuosikellon malliin. Ohjausryhmä laatii osallisuusohjelman hyväksymisen jälkeen vuosikellon, kun ohjausryhmä alkaa viemään ohjelmaa täytäntöön.

Seuranta

Seurannan suorittaa osallisuusohjelman ohjausryhmä. Ohjausryhmä kuuntelee herkällä korvalla kuntalaisilta ja järjestöiltä tulevia kehittämis ehdotuksia.

Ohjausryhmä raportoi hyvinvointi- ja vapaa-aikalautakuntaa säännöllisesti osavuosikatsauksissa. Toiminnan käynnistyttyä ohjausryhmä päättää seurannassa käytettävät seurantamittarit. Seurannassa hyödynnetään osallisuuden portaati -menetelmää.

LÄHTEET

Kuntalaki

Kuntaliitto, <https://www.kuntaliitto.fi/kuntajohtaminen-ja-digitalisaatio/demokratia-ja-osallisuus/kuntalaisten-osallisuuden-edistaminen> (6.11.2023)

Muhoksen kunnan hallintosääntö

Muhoksen kuntastrategia